

NASIL BİR İMAM HATİP OKULU MÜDÜRÜ SORUSUNA CEVAP ARAMAK*

Ali Kemal ACAR**

ÖZ

İmam hatip okulları Cumhuriyet Dönemi boyunca çeşitli konular merkezinde farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır. Bilimsel araştırmalarda bu okullar; yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi paydaşlar üzerinden ele alınabildiği gibi yetiştirdiği insan profili, eğitiminin niteliği, memnuniyet gibi farklı konular merkezinde de değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ise okulların yöneticilerinde bulunması gereken özelliklere odaklanılmıştır. Nasıl bir imam hatip okulu müdürü sorusuna farklı alanlardan cevap aramak amaçlanmıştır. Literatürde imam hatip okullarına yönelik çok sayıda araştırma yapılmasına karşın bu kurumların yöneticileriyle ilgili yürütülen çalışma sayısının kısıtlı olduğu bulgulanmıştır. Diğer okul türleriyle ortak birçok özellik barındırabilmesine karşın okulların kendine ait özellikleriyle değerlendirilmesinin ve bunun okul yöneticileri üzerinden ele alınmasının alana katkı sunacağından hareket edilmiştir. Kapsam; imam hatip okulları ve eğitim yöneticiliği ikili profilinden oluşturulmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi yapılmış, elde edilen veriler ayrıca içerik analiziyle incelenmiştir. Karşılaştırma, yorum, varsayım, çıkarsama ve değerlendirmelere gidilmiştir. Konuyla ilgili fikir ve uygulamalar, bu veriler çerçevesinde anlaşılmaya ve araştırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Eğitim Yönetimi, İmam Hatip Okulları, İmam Hatip Okulu Müdürü, İdeal Okul Yöneticisi.

LOOKING FOR AN ANSWER TO THE QUESTION “WHAT KIND OF AN IMAM HATIP SCHOOL PRINCIPAL”

ABSTRACT

Imam-hatip schools were discussed from different perspectives on various issues during the Republican Period. In scientific research, these schools have been examined with respect to stakeholders such as administrators, teachers, students, and parents, and have also been evaluated in terms of various aspects such as the human profile they cultivate, the quality of education, and overall satisfaction. In this study, we focus on the characteristics that school administrators should have. The aim is to seek answers from various fields to the question of what qualities an ideal imam-hatip school principal should possess. Although these schools may have many common features with other types of schools, it was thought that evaluating schools with their own characteristics and addressing this through school administrators would contribute to the field. The scope was created from the dual profile of imam-hatip schools and school administration. Qualitative research method was preferred in the study. Document review was conducted and the obtained data was also examined with content analysis. Comparisons, interpretations, assumptions, inferences and evaluations were made. Ideas and practices on the subject were tried to be understood and researched within the framework of this data.

Keywords: Religious Education, Education Management, Imam Hatip Schools, Imam Hatip School Principal, Ideal School Manager.

* Bu makale, 17-19 Mayıs 2024 tarihinde Konya'da düzenlenen Hoca Akhmed Yesevi 8. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan “Nasıl Bir İmam Hatip Okulu Müdürü Sorusuna Çoklu Alandan Cevap Aramak” adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.

** Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Ministry of National Education, Ankara, Türkiye, racalamekila@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7011-5864>, <https://ror.org/00jga9g46>.

Geliş Tarihi / Date of Submission : 29.04.2024

Kabul Tarihi / Date of Acceptance : 16.01.2025

Atıf / Citation: Acar, Ali Kemal. “Nasıl Bir İmam Hatip Okulu Müdürü Sorusuna Cevap Aramak”. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 61 (Haziran 2025), 59-75. <https://doi.org/10.21054/deuifd.1475487>.

Etik Beyan ve Çıkar Çatışması: Yazar; çalışmanın hazırlanması esnasında bilimsel ve etik ilkelere uyulduğunu ve yararlanılan tüm kaynakların kaynakçada belirtildiğini, çalışmanın maddi açıdan fonlanmadığını, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Telif Hakkı & Lisans: Yazar, dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Ethical Statement and Conflicts of Interest: The author declares that scientific and ethical principles were followed during the preparation of the study, all sources used were indicated in the bibliography, the study was not financially funded, and there is no conflict of interest.

Copyright & License: Author publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY 4.0

Giriş

İmam hatip okulları çeşitli konular merkezinde farklı bakış açılarıyla ele alına gelen eğitim kurumları olmuştur. Olumlu ya da olumsuz yaklaşımlarda yüklenen anlamlarla birlikte okullar sembolize edilmiş görünmektedir. Sistemin içindeki oranına nispetle daha fazla gündemde kalması görece siyasi ve ideolojik yaklaşımlarla konu edilmesiyle de irtibatlı değerlendirilebilir. Tartışmaların odağında olması, hakkında taraflı ya da tarafsız birçok yaklaşımı beraberinde getirmiştir. Cumhuriyet Dönemi boyunca hem halkın hem akademinin dikkatlerini üzerine çekmiştir. Özellikle kitle iletişim araçlarında eğitsel değerlendirmeler yerine daha çok politik konularla ele alındığı bir vakıdır. Akademide ise görece bu durumun daha az olduğu belirtilebilir. Bilimsel araştırmalarda imam hatip okulları; yönetici, öğretmen, öğrenci, veli gibi paydaşlar üzerinden ele alınabildiği gibi yetiştirdiği insan profili, eğitiminin niteliği, memnuniyet gibi farklı konular merkezinde de tartışılmaktadır. Bu çalışmada ise okulların yöneticilerinde bulunması gereken özelliklere odaklanılmıştır. Başka bir ifadeyle nasıl bir imam hatip okulu müdürü sorusuna farklı alanlardan cevap aramak amaçlanmıştır. Literatürde imam hatip okullarına yönelik çok sayıda araştırma yapılmasına karşın bu kurumların yöneticileriyle ilgili yürütülen çalışma sayısının kısıtlı olduğu bulgulanmıştır. Diğer okul türleriyle ortak birçok özellik barındırabilmesine karşın okulların kendine ait özellikleriyle değerlendirilmesinin ve bunun okul yöneticileri üzerinden ele alınmasının alana katkı sunacağından hareket edilmiştir.

Nasıl bir imam hatip okulu müdürü sorusuna cevap oluşturulurken yalın şekliyle iki profilden hareket edilmiştir. İlki imam hatip okulu, ikincisi de okul yöneticisi profilidir. İmam hatip okulu profili için yöneticinin okul hakkında genel bir malumata sahip olması gerekliliği dikkate alınmıştır. İmam hatip okullarının öne çıkan özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu, okul yöneticisi için bir perspektif oluşturma çabası olarak da okunabilir. Yöneticinin karşı karşıya kaldığı ve bu okullara özgü özelliklerle bu alan sınırlandırılmıştır. Ortak sorunlar, eğitim yöneticileriyle ilgili alanda yer aldığı varsayılarak, tekrara düşmemek için değerlendirilmemiştir. Literatür tarandığında okullarla ilgili siyasi ve ideolojik yaklaşımlar, kimlik, fonksiyon, akademik başarı, tercih, memnuniyet ve meslek dersleri konularının öne çıktığı görülebilmektedir. Bu anlamda Cumhuriyet Dönemi boyunca imam hatip okullarıyla ilgili siyasi ve ideolojik yaklaşımların baskınlığından söz edilebilir. Bununla birlikte bu okulların en önemli özelliği ve diğer okul türlerinden farkının fonksiyonu olduğu değerlendirilebilir. Kimlik ve meslek dersleri konusu görece fonksiyonu ile irtibatlandırılabilse bile ayrı başlık altında değerlendirmeyi gerektirmektedir. Okullardan memnuniyet konusu da bu kapsamda ele alınmıştır. Diğer yandan imam hatip okul yöneticilerine yönelik yapılan kısıtlı sayıdaki çalışma sonuçlarına da yer verilmiştir. Bu veri de nasıl bir imam hatip okulu müdürü sorusu için kullanılmıştır.

İmam hatip okulu yöneticilerine yönelik yapılan araştırmaların sınırlılığı dikkate alınarak çalışmanın ağırlığı eğitim yöneticisinin özelliklerinden oluşturulmuştur. Eğitim yönetimi literatürü taranarak okul yöneticiliğinde; mevcut durum, istek ve talepler, şikâyetler, olması gerekenler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu ise çalışmanın ikinci kısmı olan okul yöneticisi profili olarak nitelenebilir. Burada yöneticilerin kendilerini değerlendirmeleri, ideal belirlemelerinin yanında öğretmen ve öğrencilerin gözünden, olan ve olması gereken özellikleriyle okul yöneticilerine yönelik bir profil oluşturulmaya çalışılmıştır. Konunun genişliği bazı başlıklarla sınırlandırmayı gerekli kıldığı için alandaki her konu değil; öne çıkan, vurgulanan ve yöneticilikte sorun olarak görülen hususlar merkeze alınmıştır. Literatürde bu alanda öne çıkan hususların ise mevcut okul yöneticilerine dair görüşler, başarılı bir okul müdürünün özellikleri, iletişim ve çatışma yönetimi, yöneticilerin seçimi ve okul yöneticiliği konusunda yapılması gerekenlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda okul yöneticileri, birçok farklı yeterlikte; yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Farklı nedenlerle, yöneticilerin olumlu ya da yetersiz düzeyindeki özelliklerine dair bulgularla karşılaşmıştır. Çalışmamız açısından bu tür konular tartışılmamış, olması gerekenler üzerinden konu ele alınmıştır. Bu yaklaşım bütün bulgular için kullanılmıştır. Nihayetinde çalışmanın amacı durum tespitinden ziyade uygulamanın içinde elde edilen verilerden hareketle bir okul yöneticisi profili oluşturma gayretidir. Farklı bir ifadeyle mevcuttaki olumlu ya da olumsuz durum öne çıkarılmadan, ideal bir okul müdüründe bu özelliğin nasıl olması gerektiğine odaklanılmıştır. Sonuç kısmında ise imam hatip okulları ve genel olarak okul yöneticilerinin sorunları veya öne çıkan özellikleri bir araya getirilerek nasıl bir imam hatip okulu müdürü sorusuna cevap oluşturulmaya

çalışılmıştır. Literatürde imam hatip okulu yöneticileri ile ilgili; Erçetin - Açıkalın tarafından şube müdürleri ve öğretmenlerin görüşünden yararlanılarak yöneticilerin durumunu tespitiye yönelik yürütülen “İmam Hatip Okulu Yöneticilerinin Liderlik Yeterlikleri”; Kalkan tarafından öğretmen görüşleriyle oluşturulan, yönetici niteliklerinin durum tespitini ele alan “Öğretmen Görüşlerine Göre Proje İmam Hatip Liselerinde Yönetici ve Öğretmen Nitelikleri: Konya Örneği”; Karateke tarafından öğrencilerin yöneticilere yönelik metaforik algısını belirleme amacı taşıyan “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları” ve Kasapoğlu vd. tarafından bu okullardaki yöneticilerin değişim liderliğine ilişkin görüşlerini tespitiye odaklanan “İmam Hatip Liselerinde Müdür ve Müdür Yardımcılarının Değişim Liderliği Rolüne Yönelik Görüşleri” çalışmaları bulunmaktadır. Dolayısıyla literatürde bu yöntemle ve bu konu başlığında yapılan herhangi bir çalışmayla karşılaşılması, araştırmaya kaynaklık etmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi yapılmış, elde edilen veriler ayrıca içerik analiziyle incelenmiştir. Karşılaştırma, yorum, varsayım, çıkarsama ve değerlendirmelere gidilmiştir. Konuyla ilgili fikir ve uygulamalar, bu veriler çerçevesinde anlaşılmaya ve araştırılmaya çalışılmıştır.

1. İmam Hatip Okulu Profili

Bu başlık altında imam hatip okullarının literatürden hareketle öne çıkan özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda siyasi ve ideolojik yaklaşımlar, kimlik, fonksiyon, akademik başarı, tercih, memnuniyet ve meslek dersleri konularına kısaca değinilmiştir. Çalışmanın nihai amacı için öne çıkan hususların bir imam hatip okulu yöneticisini ilgilendiren taraflarına değinilmiştir.

Yaklaşık yüzyıllık bir geçmişi olan bu kurumlar, Cumhuriyet Dönemi din eğitimi tecrübesinin önemli bir sacayağını oluşturmaktadır. Olumlu ya da olumsuz gelişmelerden etkilenerek bugünlere ulaşan imam hatip okullarına yaklaşımlar da farklılaşabilmiştir. Bir taraftan araç olarak kullanıldıkları öne çıkarılırken¹ diğer yandan okulların tehdit olmadıkları ispat edilmeye çalışılmıştır.² Yaklaşımlarda; sınırlandırılması, kapatılması, niteliğinin artırılması, işlevini yerine getirmedeği gibi müspet ya da menfi birçok zıtlıkların varlığı dikkat çekmektedir. Bu durumun en önemli nedeni ise siyasi ve ideolojik yaklaşımlarla kurumların çatışma konusuna evrilmesi görülmektedir. Savunu ya da karşı savunu içeren tartışmaların merkezi bir yer tutması; içeriğe, verilen eğitime, okulların eğitim alanındaki katma değerine vb. birçok hususun varlığını görmezden gelmeyle sonuçlanabilmektedir.³ Bu bağlamda okullarla ilgili literatürde öne çıkan ilk başlık siyasi ve ideolojik yaklaşımlar olmuştur.

Okullarla ilgili yapılan araştırmalarda ayrıca kimlik, fonksiyon, akademik başarı, tercih, memnuniyet ve meslek dersleri konularının da ön planda olduğu bulgulanmıştır⁴. İmam hatip okullarının günümüzdeki fonksiyonlarından ilki mesleğe hazırlamak, ikincisi din eğitimi vermek ve üçüncüsü ise yükseköğretime hazırlıktır.⁵ Bu kurumların fonksiyonu diğer eğitim kurumlarından farklılaşan en önemli özelliği durumundadır. Bir eğitim yöneticisi tarafından dikkate alınması gereken odak nokta durumundadır. Diğer yandan bu kurumlarda eğitim gören öğrenciler kendilerini imam hatipli olarak tanımlamakla birlikte diğer gençlerden ayrılmak istememektedir.⁶ Alanda farklılaşmaya yönelik çok daha sınırlı tespitler yer almasına karşın öğrencilerin bütünü içinde yer aldıkları ve ondan ayrı bir tanımlama yapmadıkları belirtilebilir. Bu

¹ Ayşe Zişan Furat, “2002 Sonrası Türkiye’yi Tanımak/Tanımlamak: Batı Akademisinde İmam Hatip Lisesi Algısı”, *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*, ed. İlhan Erdem vd. (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017), 99-115, 111.

² Necdet Subaşı, “İmam Hatip(li)ler Üzerine: Teolojik Birikimin Modern Kaynakları”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 2/6 (2004), 115-132, 117.

³ Muhammet Fatih Genç, “İmam Hatip Okulları ve İlahiyat Fakülteleri Örneğinde Din Eğitiminde Kalite Sorunu”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (2018), 145-166, 162.

⁴ Ali Kemal Acar, “Tecrübe, Paradigma ve Gelecek Öngörülerini ile Bir İmam Hatip Okulu Tasavvur Etmek”, *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 6/2 (2023), 566-587, 567.

⁵ Mahmut Zengin, “Modern Türkiye’de Din ve Eğitim Politikaları Ekseninde İmam Hatip Okulları Üzerine Bir Analiz”, *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*, ed. İlhan Erdem vd. (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017), 41-58, 52-53.

⁶ Ümmügül Betül Kamburoğlu, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Benlik ve Kurum Algıları: “Öteki” Olmadan “İmam Hatipli” Olmak Mümkün mü?”, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu*, ed. Recep Kaymakcan vd. (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013), 373-389, 388.

bağlamda katsayı, başörtüsü gibi sorunların çözülmesi aidiyet duygusunu etkilemekte; imam hatipli kimliğinin, eski mezunlar kadar ön planda tutulmadığı belirtilmektedir.⁷

Farklı araştırmalarda öğrencilerin imam hatip okullarında eğitim görmelerinde kendilerinin ve veli isteğinin ağırlığı oluşturduğu bulgulanmıştır.⁸ Özellikle veli isteği ile bu kurumlara gelen öğrencilerin memnuniyet durumları eğitim yöneticileri için önem arz eden bir alan görünümündedir. Dinin daha iyi öğrenilme isteği, okulun koruyucu görülmesi, karma eğitimin olmaması; proje okulları için de akademik başarı kriteri tercihte etkili hususlardandır.⁹ Bununla birlikte okulların tercihinde din görevliliği öncelikli bir tercih nedeni görülmemektedir.¹⁰ Mevcut öğrencilerin bu okullardan memnuniyetsizlikleri ise isteyerek gelmeme, derslerin çokluğu ve zorluğu, meslek derslerinin üniversite sınavında etkili olmaması, din görevliliğinin istenmemesi olarak öne çıkmaktadır.¹¹ Öğrencilerin okullara yönelik metaforik algısında ise olumlu özelliklerin olumsuzlara göre baskın olduğu bulgulanmıştır.¹² Bu özellikler ise yöneticilerce tercih nedenleri olarak değerlendirilerek; değiştirilmesi, korunması ya da geliştirilmesi gereken alanlar olarak okunabilir.

Akademik başarı konusunda ise okul türleri arasında karşılaştırmalar yapılarak; girdi, amaç, süreç ve sonuç gibi istatistiki birçok veri göz önünde bulundurulmadan imam hatip okullarının başarısız olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.¹³ Bununla birlikte proje okulları ile akademik başarı, teknoloji, sanat, spor gibi birçok alandaki başarılarla da vurgu yapılmaktadır.¹⁴ Bu alanda geçmişle kıyaslanarak özellikle yönetici ve öğretmen özverisi öne çıkarılmaktadır.¹⁵ Akademik başarı yönüyle okulların diğer okul türlerinde olmadığı kadar geniş bir aralıkta yer aldığı belirtilebilir. Okulların fonksiyonunda ele alındığı üzere bu kurumlar için akademik başarı önemli bir değer durumundadır. Öğrenci görüşlerinden hareketle mesleğe hazırlık merkezi bir yer tutmasa bile din eğitimi önemsenmektedir. Bu durumu imam hatip okulu yöneticisi için üç farklı alanda başarı talebiyle karşı karşıya olduğu biçimiyle okumak mümkün görünmektedir.

İmam hatip okulu yöneticisinin önem vermesi gereken başlıklardan biri de meslek dersleri ve öğretmenleri olarak görünmektedir. Araştırmalarda olumlu bulguların varlığına karşın bu alana müdahalelere ihtiyacın varlığı baskın görünmektedir. Öğrencilerle yürütülen araştırmalarda akademik yarışta meslek derslerinin engel teşkil ettiği¹⁶, ders grubundan zorlanıldığı ve memnun olunmadığı belirtilmektedir.¹⁷ Seçmeli olması durumunda bazı öğrenciler meslek derslerini seçmeyeceklerini de ifade

⁷ Sena Ay, *Velilere Göre İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitimi (İstanbul Örneği)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 122-123.

⁸ Cemal Tosun - Kazım Selek, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Okullarındaki Kurumsal Kapasiteye Yönelik Değerlendirmelerinin Okul Gelişim Modeli Açısından İncelenmesi", *Kalemname* 8/15 (2023), 156-188, 177.

⁹ Kurtuluş Öztürk, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi Tercih Nedenleri", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 57 (2023), 27-59, 57.

¹⁰ Ömer Alper Karasubaşı vd., "Öğrenci ve Mezunlarının Perspektifinden İmam Hatip Liselerinin Değerlendirilmesi", *Değerler Eğitimi Dergisi* 18/39 (2020), 65-105, 66.

¹¹ Yusuf Batar, "İmam Hatip Lisesinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin Öğrencilerin Beklenti ve Sorunlarına İlişkin Tespitleri", *Mesned: İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 10/2 (2019), 381-423, 419.

¹² Tuncay Karateke, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 23/3 (2019), 1235-1256, 1252.

¹³ Tosun - Selek, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Okullarındaki Kurumsal Kapasiteye Yönelik Değerlendirmelerinin Okul Gelişim Modeli Açısından İncelenmesi", 178; Hülya Özkan, "Algı ve Gerçek Arasında İmam Hatip Okulları: Medyada İmam Hatip Okullarının Başarısının Ele Alınışı Üzerine Bir İnceleme", *Talim* 5/4 (2020), 55-70, 69.

¹⁴ Davut Karaman, "Yöneticilerine Göre Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Program Çeşitliliği ve Proje Okul Uygulamasının Değerlendirilmesi", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 11 (2021), 11-37, 34.

¹⁵ Muhammet Fatih Genç, "2023 ve 2071 Türkiye'sinde İmam Hatip Liseleri", *Eğitime Bakış* 35 (2015), 19-24, 24.

¹⁶ Tuncay Karateke, "İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Kız Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri: Elazığ İli Örneği", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17 (2020), 221-239, 236.

¹⁷ Şahin Çalışkanoğlu, *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Sorun ve Beklentileri (Çorum Örneği)* (Çorum: Hitit Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 85.

etmektedirler.¹⁸ Ders grubundan memnuniyetsizlikte; kullanılan yöntem ve teknikler öne çıkarılmakta¹⁹, meslek dersleri öğretmenlerinin model olamadıkları,²⁰ sevdirmeye ve kalbe girme gibi öğrenci ilişkilerindeki eksikliklerine dikkat çekilmektedir.²¹ Teknoloji kullanımı da vurgulanan hususlardandır.²² Diğer yandan okul yöneticileri, meslek dersleri öğretmenlerinin istedik yeterliklere sahip olmadan atandıklarını düşünmektedirler.²³ Buna karşın branş öğretmenlerinin mesleğe adanmışlık düzeylerinin yüksek, mesleki tükenmişliklerinin ise düşük olduğu bulgulanmıştır.²⁴ Tüm bunlarla birlikte meslek dersleri ve öğretmenlerine yönelik metaforik algının olumlu olduğu da belirtilmelidir.²⁵

İmam hatip okullarındaki öğrencilerin okul yöneticilerine yönelik metaforik algıları olumsuz ağırlıklıdır.²⁶ Okul yöneticilerine yönelik açık fikirli, yeniliklere açık, etkin iletişim ve motive etme gibi olumlu özelliklerine²⁷ de yer verilmesine karşın öğretmenler, yöneticileri; deneyim, mesleki yeterlik ve beceriye sahip olma, işbirliği ve destek sağlama gibi hususlarda eleştirmektedirler.²⁸ Yine öğretmenler; liderlik yeterlikleri, imam hatip vizyon ve misyonuna sahip olma, okul ortamının iyileştirilmesi, öğretmenler ve çevreyle sağlıklı iletişim, adil ve dengeli uygulamalar, öğretmenlerin motivasyonu gibi konularda sorunlar olduğunu belirtmektedir.²⁹ Nasıl bir imam hatip okulu müdürü sorusuna ise öğretmenler; proje okulları özelinde liyakat³⁰, mesleki deneyim, liderlik ve yönetim becerilerini öne çıkarmakta, imam hatip okullarına karşı aidiyet ve adanmışlık düzeylerinin temel belirleyici olmasını istemektedirler.³¹ Bu bağlamda iletişim ve insan ilişkileri de vurgulanan hususlardandır.³² Literatürde imam hatip okulu yöneticilerine yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

-
- ¹⁸ Mustafa Mücahit, “Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri ve Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 41/1 (2017), 73-99, 97; Mustafa Fatih Ay - Nimet Züleyha Pingov, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi”, *Hitit İlahiyat Dergisi* 21/1 (2022), 105-132, 128.
- ¹⁹ Şerife Ceylan, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça Dersine Karşı İlgilerinin İncelenmesi”, *Talim* 6/2 (2022), 136-146, 145.
- ²⁰ Mücahit, “Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri ve Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)”, 98.
- ²¹ Esra Sali, *İmam Hatip Liselerindeki Kız Öğrencilerin Sorunları ve Beklentileri (İstanbul-Güngören Örneği)*, (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 238.
- ²² Mustafa Sarı, “İmam-Hatip Liselerini Tercih Eden Öğrenci ve Velilerin Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılama Düzeyi”, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/19 (2021), 98-120, 118.
- ²³ İbrahim Aşlamacı, “İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma”, *Turkish Studies* 12/10 (2017), 49-80, 76.
- ²⁴ Muhammed Furkan Çoban, *İmam Hatip Liseleri Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Mesleğe Adanmışlık ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Balıkesir Örneği)*, (Bursa Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 82; Fatih Çınar, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/2 (2015), 235-282, 277.
- ²⁵ Hümeysra Tarhan - Tuncay Karateke, “Proje Anadolu İmam Hatip Liselerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 12/2 (2021), 481-516, 510.
- ²⁶ Karateke, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları”, 1253.
- ²⁷ Elif Kasapoğlu vd., “İmam Hatip Liselerinde Müdür ve Müdür Yardımcılarının Değişim Liderliği Rolüne Yönelik Görüşleri”, *International Academic Social Resources Journal* 8/54 (2023), 3918-3927, 3924-3925; Şefika Şule Erçetin - Şuay Nihan Açıkalin, “İmam Hatip Okulu Yöneticilerinin Liderlik Yeterlikleri”, *Eskişeyi* 45 (2021), 819-841, 836.
- ²⁸ Ali Baltacı, “İmam-Hatip Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Sorunlarının Analizi ve Çözüm Önerileri”, *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 52/2 (2019), 241-264, 258-259.
- ²⁹ Erçetin - Açıkalin, “İmam Hatip Okulu Yöneticilerinin Liderlik Yeterlikleri”, 837.
- ³⁰ Ümit Kalkan, “Öğretmen Görüşlerine Göre Proje İmam Hatip Liselerinde Yönetici ve Öğretmen Nitelikleri: Konya Örneği”, *Nüsha* 55 (2022), 117-140, 135.
- ³¹ Kalkan, “Öğretmen Görüşlerine Göre Proje İmam Hatip Liselerinde Yönetici ve Öğretmen Nitelikleri: Konya Örneği”, 134.
- ³² Erçetin - Açıkalin, “İmam Hatip Okulu Yöneticilerinin Liderlik Yeterlikleri”, 837.

Fakat bu durum görece bir kanaat oluşturma yanına diğer eğitim yönetimi alanındaki araştırmalarla birlikte değerlendirilmeye de imkân vermektedir.

2. Eğitim Yöneticisi Profili

Bu başlık altında eğitim yöneticisi profilini oluşturmak amacıyla eğitim yöneticilerinin mevcut durumu, etkili bir okul yöneticisinin özellikleri üzerinde durulmuştur. Alanda yöneticilikle ilgili olmazsa olmaz bir özellik; iletişim ve bununla ilgili çatışma yönetimi konularına yer verilmektedir. Çalışmada, yönetici profilinde görece daha az bir yer alabilmesine karşın literatürde yoğun bir şekilde üzerinde durulduğu için yönetici seçimi meselesi de tartışılmıştır. Nihayetinde eğitim yöneticiliği ile ilgili politika üretmeye katkı sağlamak için yapılması gerekenler başlığına yer verilmiştir.

2.1. Mevcut Durum

Okul yöneticiliği ile ilgili, toplumda olumsuz algının varlığı dikkat çekmektedir. Araştırmalarda yöneticiliğin toplumsal statüsünün giderek düştüğü ve önemsenmediği düşüncesi öne çıkmaktadır.³³ Sosyal medya yazarlarının bakışında da kişisel özellikleri yönüyle ağırlıklı olarak yöneticiler olumsuz algılanmaktadır.³⁴ Öğretmenler ise yöneticilerinin kısmen de olsa toksik lider özellikleri taşıdıklarını belirtmektedir.³⁵ Özel yetenekli öğrencilere göre ise okul müdürü güç odağı ya da otorite olarak görülmektedir. İkincil olarak bireyleri yetiştiren, önderlik eden, yönlendiren ve koruyucu özelliği öne çıkarılmaktadır.³⁶ Araştırmalara göre okul yöneticiliğine dair olumsuz metaforların olumlulara göre daha fazla kullanıldığı dikkat çekmektedir.³⁷ Bütün bu olumsuz algılara karşın konuyla ilgili üretilen olumlu metaforlar ise dayanıklılık, yararlılık, hoşgörü gibi kavramlarla ifade edilmektedir.³⁸

Okul yöneticilerinin çoğu zaman işbirlikli, bazen otoriter nadiren de ilgisiz ve karşı koyucu yönetim tarzı sergiledikleri belirtilse de³⁹, risk almayan otoriter bir yönetim izledikleri bulguları da yer almaktadır.⁴⁰ Öğretmen, öğrenci ve veli ile ilişkilerde bir taraftan ilişkileri korumak diğer taraftan iş disiplini, otoriteyi kaybetmemek; yöneticilerin karşılaştığı ana sorun alanlarındandır.⁴¹ Öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin etkililiğini sınırlayan hususlar kapsamında; yöneticilerin kendilerinden, sistemden ve diğer paydaşlardan kaynaklanan sorunlarla karşılaştıkları belirtilebilir. Yöneticinin sosyal ya da siyasal kimliğini öne çıkarması, tarafgirlik, üslup bozukluğu, makam sevgisi gibi hususlara dikkat çekilmektedir. Dışsal etkenler ise liyakat, çatışma, öğretmen ve öğrencilerin düşük motivasyonları, öğretmen gruplaşması, olumsuz okul kültürü, angaryalar, üst yönetim desteğinin olmaması, mali kısıtlılıklar olarak öne çıkarılmaktadır. Diğer yandan etkililikte; sosyo-kültürel çevre, veli desteği, öğrenci profili, bilinç, çevreyle iletişim, sistem değişiklikleri, dış paydaş desteği ve siyasal baskı kavramlarında olumsuzluklar gündeme

³³ Suzan Canlı - Şevket Sindi, "Okul Müdürlerinin İş Doyumu: Nitel Bir Çalışma", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19 (2021), 69-88, 84.

³⁴ Metin Kaya, "Okul Müdürü Kavramına Yönelik Algıların Analizi: Bir Katılımcı Sözlük Fenomeni Ekşi Sözlük Örneği", *Eurasian Journal of Teacher Education* 1/1 (2020), 70-81, 76.

³⁵ Erdal Kesgin vd., "Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi", *Arrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 10/3 (2023), 37-48, 46.

³⁶ Arif Aydeniz, "Özel Yetenekli Öğrencilerin Okul Müdürü Kavramına Yönelik Metaforik Algıları", *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi* 5/1 (2022), 20-33, 27.

³⁷ Osman Aslan vd., "Liselerde Okuyan Öğrencilerin Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algıları", *Bilim Armonisi* 1/1 (2018), 11-17, 16.

³⁸ Pınar Yengin Sarpkaya, "Okul Müdürü Olmanın Anlamı Üzerine Bir Olgubilim Çalışması", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 17/35 (2021), 1785-1822, 1812.

³⁹ Müslüm Alanoğlu - Zülfü Demirtaş, "Bürokratik Okul Yapısı ile Müdür Yönetim Tarzları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 48 (2020), 199-213, 207.

⁴⁰ Vehbi Uzundağ - Mustafa Özmuş, "Okul Müdürlerinin Karar Verme Süreçleri Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi", *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 4/1 (2021), 1-16, 14.

⁴¹ Yasir Armağan vd., "Okul Müdürü ve İnsani İlişkiler", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 26 (2020), 1-58, 54-55.

getirilmektedir.⁴² Öğretmenler okul müdürlerini orta düzeyde toksik lider olarak tanımlamaktadırlar. Burada ise bencillik, çıkarıcılık, değer bilmezlik ve olumsuz ruh hali boyutları ön plandadır.⁴³ Diğer yandan okul yöneticilerinin kaynak ve görev dağıtımında kayırmacılık yapmasında arkadaş grubu, sendika, sosyal/siyasal görüş, makam, akraba, muhaliflik ve itaatkârlık gibi faktörlere atıflar yapılmaktadır.⁴⁴

Okul yöneticilerinin kendilerinin yaptıkları sorun tanımlarında da benzeşen ve farklılaşan hususlar görülebilmektedir. Okul yöneticileri ile yapılan bir çalışmada görev tanımındaki belirsizlikler, sorumluluk-yetki dengesizliği, iş yükü fazlalığı, kalifiye personel eksikliği, değişen mevzuat, objektif kriterlerle oluşturulmayan atama ve yer değiştirme sisteminin varlığı stres kaynağı olarak belirtilmektedir. Diğer yandan zaman kısıtlılığı, yeterli araç-gerecin olmaması, mali sorumluluklar, yetersiz maaş, engellenme hissi, dışlanma ve monoton iş hayatı da bu kategoride değerlendirilmektedir. Çevrenin etkileri açısından ise siyasal baskı, iletişim sorunları ve şikâyet edilme kaygısı strese kaynak gösterilmektedir.⁴⁵

Yöneticilerle yapılan bir diğer araştırmaya göre önemli sorunlardan biri de müdürlerin yeterli eğitime sahip olmamalarıdır.⁴⁶ Özellikle yöneticilerin herhangi bir eğitim almadan göreve başlamaları, eğitimde kullanılan sistemleri tam olarak tanımadıkları için sorunları beraberinde getirmektedir.⁴⁷ Eğitime gereken hassasiyeti göstermeyişleri, aynı okulda uzun yıllar görev yapan öğretmenlerin değişime direnç göstermeleri de önemli bir sorun alanı görünümündedir.⁴⁸ Yöneticilerin ise öğrencilerle iletişimlerinin zayıflığı, yeniliklere kapalı olmaları, üst yönetici mobbingleri de olumsuz etkenlerden bazılarıdır.⁴⁹ Yöneticilerin okulun ihtiyaçlarına yönelik finans bulma gayreti⁵⁰, milli eğitim müdürlüklerince yeterince desteklenmedikleri ve okul binalarının fiziki yapısı üzerinde durulan hususlardandır.⁵¹ Güç odaklarının talepleri de okul müdürlerinde etik ikilemlere neden olmaktadır.⁵² Tüm bunlarla birlikte okul yöneticileri sorunların kaynağı ve çözümünü; bölge, okul ya da okul müdürü düzeyinden daha çok sistemde ve eğitim politikalarında görmektedirler.⁵³

21. yy. becerileri kapsamında sıklıkla vurgulanan dijital becerilerin okul yöneticilerine yönelik yetkinliklerde sınırlı düzeyde konu edilmesi dikkat çekmektedir. Teknolojinin yönetim süreçlerinde kullanımına yönelik farkındalıkta eksiklikler söz konusudur. Yöneticilerin; öğrenci, personel ve büro işleri gibi teknolojiyi rutin ama kolaylaştırıcı ve zaman kazandırıcı işler için yoğun kullanmalarına karşın⁵⁴

⁴² Ender Kazak, “Okul Müdürlerinin Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 4/2 (2021), 79-96, 88-89.

⁴³ Hafize İlhan - Nurhayat Çelebi, “Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranışları ile Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıklarının İlişkisi”, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama* 12/23 (2021), 201-223, 214.

⁴⁴ Ümit Kahraman, “Okul Müdürlerinin Kayırmacılık Davranışları”, *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi* 6/3 (2020), 90-106, 99.

⁴⁵ Haydar İlbasan, “Okul Müdürlerinin Örgütsel Stres Kaynakları”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 13/1 (2023), 239-256, 252-254.

⁴⁶ Mehmet Emin Usta - Fevzeddin Boğa, “Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri”, *Harran Maarif Dergisi* 6/1 (2021), 18-49, 42.

⁴⁷ Günnur Yetim - Erdal Toprakçı, “Göreve Yeni Başlayan Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 21/1 (2020), 13-32, 29.

⁴⁸ Saffet Karayaman, “Okul Yöneticilerini Etik İkileme İten Baskı ve Güç Kaynaklarının Okul Kademelerine Göre İncelenmesi”, *İnsan&İnsan* 27 (2021), 235-253, 249.

⁴⁹ Yetim - Toprakçı, “Göreve Yeni Başlayan Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 30.

⁵⁰ Armağan vd. “Okul Müdürü ve İnsani İlişkiler”, 56.

⁵¹ Usta - Boğa, “Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri”, 41.

⁵² Karayaman, “Okul Yöneticilerini Etik İkileme İten Baskı ve Güç Kaynaklarının Okul Kademelerine Göre İncelenmesi”, 247.

⁵³ Ertuğ Can, “Okul Yönetiminin Sorunları: Okul Müdürlerinin Değerlendirmeleri”, *Yaşadıkça Eğitim* 36/2 (2022), 402-433, 427.

⁵⁴ İhsan Topcu - Mustafa Ersoy, “Eğitim Yönetiminde Teknoloji Kullanımına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri”, *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 15/ Özel Sayı (2020), 4930-4955, 4947.

planlama, karar verme, örgütleme, denetim gibi yönetme alanlarında yöneticilerin teknolojiyi etkin kullanamadıkları bulgulanmıştır.⁵⁵

2.2. Etkili Okul Yöneticisinin Özellikleri

Literatürde iyi okul müdürü, etkili ya da başarılı okul müdürü gibi kavramsallaştırmalar ile yöneticiliğin farklı yönlerine vurgular yapıldığı görülebilmektedir. Okul yöneticiliği için gerekli olan en önemli özellik liyakat olarak vurgulanmaktadır. Bu yönüyle mesleğin tecrübe ve profesyonellik gerektirdiği belirtilmektedir.⁵⁶ Öğretmenlere göre etkili bir yöneticinin; nesnel olarak atanması, öğretim lideri, arabulucu, iletişimi güçlü, sorun çözen, beklentileri karşılayan, karar vermede yetkin, vizyon sahibi, mevzuata hakim, güncele vakıf ve teknolojik yeterliklere sahip olması gerekmektedir.⁵⁷ Ahlaki bağlamda ele alındığında ise etkili bir müdürlük için adalet, güvenilirlik ve dürüstlük ilk sırada gelmektedir. Anlayışlı, sabırlı ve diğerkâm olması da belirtilen özellikler arasında yer almaktadır.⁵⁸ Başarılı okul müdürlerinin paternalist özelliğe sahip oldukları dolayısıyla disiplinli, yardımsever ve ahlaki bir lider olarak varlık gösterdikleri de literatürde üzerinde durulan hususlardandır.⁵⁹

Yapılan bir araştırmada iyi okul müdürü; mizahı kullanabilmesiyle esneklik sağlamakta, iletişimi kolaylaştırmakta ve bunun da performansa yansımaları görülebilmektedir. İkinci özellik; öğretmenlerin okula aidiyet duymalarını sağlayabilmesidir. Üçüncüsü yetkisini onları rahatsız etmeyecek şekilde kullanabilmesi, idealist ve özverili olmasıdır. İşine olan aşkıyla çalışanlarının iş doyumuna sahip olmalarını sağlayabilmesidir. Diğer bir özellik ise kaynak yokluğundan yakınmayıp var eden bir müdür olabilmesidir.⁶⁰ Bir başka başarılı okul yöneticisi tanımında ise paternalist liderlik, öğretimsel rehber, açık kültür ve olumlu iklim oluşturma, öğretmenlerin mesleki gelişimlerine imkân sağlama, organizasyon becerisi vurgulanmaktadır. Bununla birlikte etkili iletişim, öğrenci ve öğretmenlere ilham olma ve motive etme, kararlılık, azim, öngörülü olma, tedbir alma ve olanlardan ders çıkarma, farklılıkları dikkate alma kavramları öne çıkarılmaktadır.⁶¹

2.3. İletişim ve Çatışma Yönetimi

Araştırmalar insani ilişkilerin yöneticiliğin bir boyut ya da bileşeni değil bizzat kendisi olduğu yönündedir.⁶² Bu bakımdan bir okul yöneticisi için öncelikli kriter iletişim becerisi olarak belirtilmektedir. Yöneticiler yönetim konusunda kendilerini oldukça yeterli algılamalarına karşın⁶³ iletişim düzeylerinin iyi olduğunu tespit eden araştırmaların yanında⁶⁴ birçok yöneticinin bu beceriye istendik düzeyde sahip olmadığı bulgulanmıştır.⁶⁵ Hem kültürel hem yönetsel anlayışımızdan da kaynaklı olarak okul müdürlerinin

⁵⁵ Topcu - Ersoy, "Eğitim Yönetiminde Teknoloji Kullanımına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri", 4948.

⁵⁶ Usta - Boğa, "Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri", 42.

⁵⁷ Davut Atış - Engin Dilbaz, "Okul Yöneticilerinin Yönetim Becerilerinin Etkili Okul Bağlamında Değerlendirilmesi", *Anadolu Journal of Education Sciences International* 12/2 (2022), 442-467, 459; Ahmet Üstün - Mustafa Gürlek, "Okul Müdürlerine Göre Okul Yöneticisi Atamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Olası Çözüm Önerileri", *International Academic Social Resources Journal* 7/38 (2022), 624-631, 628; Ramazan Yirci - Bünyamin Berk, "Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Etkili Okul Müdürü: Nitel Bir Araştırma", *Journal of History School* 50 (2021), 570-598, 587.

⁵⁸ Yirci - Berk, "Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Etkili Okul Müdürü: Nitel Bir Araştırma", 586-587; Adnan Akcakoca - Kamil Ufuk Bilgin, "Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri ve Öğretmen Performansı", *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2016), 1-23, 19.

⁵⁹ Ali Duran - Necati Cemaloğlu, "Başarılı Okul Müdürü Kimliği Üzerine Fenomenolojik Bir Analiz: Alandan Sesler", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/1 (2020), 12-39, 29-30.

⁶⁰ Cafer Sandıkçı vd., "Okul Müdürlerinin Okul Başarısına Etkisi", *Uluslararası Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2023), 1-22, 17-18.

⁶¹ Duran - Cemaloğlu, "Başarılı Okul Müdürü Kimliği Üzerine Fenomenolojik Bir Analiz: Alandan Sesler", 31.

⁶² Armağan vd., "Okul Müdürü ve İnsani İlişkiler", 54.

⁶³ Mehmet Nezir Çevik - Necati Cemaloğlu, "Eğitim Örgütü Yöneticilerinin Yönetişime İlişkin Algıları", *Kastamonu Eğitim Dergisi* 28/4 (2020), 1620-1628, 1627.

⁶⁴ Fatih Elekoğlu - Seyithan Demirdağ, "Okul Müdürlerinin 21. Yüzyıl Becerileri, İletişim Becerileri ve Liderlik Stillerinin Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi", *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi* 8 (2020), 101-117, 114.

⁶⁵ Uzundağ - Özmuş, "Okul Müdürlerinin Karar Verme Süreçleri Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi", 14.

güç mesafesinin yüksekliği iletişimin istendik ölçüde gerçekleşmesine engel olmaktadır.⁶⁶ İletişim becerisinin zayıflığı beraberinde eğitimin paydaşları arasında çatışmalara kaynaklık edebilmektedir. İletişimin kilit bir rol oynamakla birlikte eğitim yönetiminde başka saiklerin de çatışmalara kaynaklık ettiği belirtilmelidir. Diğer yandan yöneticiler kriz yönetiminde kendilerini yeterli görseler de öğretmenler, kriz sinyallerini algılayamadıklarını ve krizi yönetmede yeterli olmadıklarını düşünmektedirler.⁶⁷ Bir diğer araştırmada ise yöneticiler, eğitim almadıkları için kriz yönetimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.⁶⁸

İlk defa yönetici olarak görevlendirilenlerin de belirttiği üzere müdür yardımcısı, öğretmen, öğrenci ve velilerle yaşanan iletişim sorunları çatışmalarda ilk sırayı almaktadır.⁶⁹ Bir başka araştırmada ilgisizlik veya müdahaleleriyle veli teması en zorlu alan olarak bulgulanmıştır.⁷⁰ Gereksiz şikâyetler, velilerin problem çözümüne dâhil olmamaları, okul kuralları ve mevzuata uymamaları bu sorunlarda öne çıkmaktadır.⁷¹

Öğretmenler, yöneticilerin kendilerinin görüşlerini almadıkları ya da alıyor gibi göründüklerini düşünmektedirler.⁷² Farklı bir ifadeyle öğretmenler okul yönetiminin kendilerini yeterli düzeyde önemsemediğini belirtmektedir.⁷³ Motivasyon kaybı, tükenmişlik gibi durumlar öğretmenler arası çatışmaya kaynaklık edebilmektedir. Bunun dışında çevrenin korunması, araç-gereç yetersizliği, dersliklerin temizliği gibi konular yönetici öğretmen çatışmasında etkili hususlardandır.⁷⁴ Haftalık ders programı, akademik başarı, disiplin suçları, ödüllendirme ve boş geçen derslere girme gibi hususlarda çatışma yaşanabilmektedir. İletişim sorunları, statü farklılığı, kişilik, fikir ve algı farklılıkları da çatışmalara kaynaklık edebilmektedir.⁷⁵

Okullarda yaşanan çatışmalarda yöneticiler çoğunlukla çözüm olarak bütünleştirme ve uzlaştırma stratejilerini kullanmaktadırlar.⁷⁶ Bazı araştırmalarda sırasıyla uzlaştırma, hükmetme ve kaçınma stratejilerinin kullanıldığı bulgulanmıştır. Farklı bir bulgu ise en düşük düzeyde hükmetme stratejisinin kullanıldığıdır.⁷⁷ Bu genel bulguların zıddına okul yöneticilerinin yönetimde en fazla yasal güç sonrasında uzmanlık, karizma, ödüllendirme ve zorlayıcı etmenleri kullandıkları da tespit edilmiştir.⁷⁸

Bütünleştirme ve uzlaştırma stratejileri düşünüldüğünde yöneticilerin taraflara eşit, adil ve tarafsız davranmayı tercih etmek istedikleri değerlendirilebilir. Çatışmadan okul ikliminin etkilenmemesi, çatışan

⁶⁶ Hale Sülüş Örenç, “Okul Müdürlerinin Yalnızlığı ile Örgütsel Güç Mesafesi Arasındaki İlişki”, *Spor, Eğitim ve Çocuk* 4/1 (2024), 1-31, 25.

⁶⁷ Sinem Çakır - Sezai Çakır, “Okullardaki Yönetici ve Öğretmenlerin Kriz Durumları ve Krizi Yönetme Becerilerine Yönelik Görüşleri”, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi* 75 (2022), 837-849, 845.

⁶⁸ Çakır - Çakır, “Okullardaki Yönetici ve Öğretmenlerin Kriz Durumları ve Krizi Yönetme Becerilerine Yönelik Görüşleri”, 845.

⁶⁹ Bahri Aydın vd., “İlk Defa Görevlendirilen Okul Müdürlerinin Karşılaştıkları Sorunlar”, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/2 (2020), 1194-1205, 1200.

⁷⁰ Usta - Boğa, “Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri”, 40.

⁷¹ Yetim - Toprakçı, “Göreve Yeni Başlayan Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 30.

⁷² Uzundağ - Özmuş, “Okul Müdürlerinin Karar Verme Süreçleri Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi”, 13.

⁷³ İbrahim Uğur Metin, “Öğretmen Algılarına Göre Okullarda Örgütsel Adalet, Okul Müdürlerinin Kayırmacılık Davranışı ile Örgütsel Sinizm Düzeyinin İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği”, *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi* 8 (2020), 290-302, 301.

⁷⁴ Duygu Arslan - Ender Kazak, “Okul Yöneticileri ile Öğretmenler Arasında Yaşanan Çatışmaların Nedenleri”, *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi* 10 (2022), 130-145, 140.

⁷⁵ Arslan - Kazak, “Okul Yöneticileri ile Öğretmenler Arasında Yaşanan Çatışmaların Nedenleri”, 141.

⁷⁶ Kazım Çelik - Ali Tosun, “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetim Stilleri ile Örgütsel Sağlık Arasındaki İlişki”, *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 9/1 (2019), 99-121, 115.

⁷⁷ Salih Güleçol vd., “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetimi Tarzının Öğretmenlerin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi”, *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences* 9/2 (2023), 70-76, 75; İlkur Dülger - Şerafettin Dülger, “Okul Müdürlerinin Görüşlerine Göre Okullarda Karşılaşılan Çatışmalar ve Çözüm Yöntemlerinin İncelenmesi”, *Ulusal Eğitim Dergisi* 2/2 (2022), 444-466, 463.

⁷⁸ Mukadder Boydak Ozan, “Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Örgütsel Kontrol Mekanizmalarından Güç Stilleri”, 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum* 8/24 (2019), 503-524, 516.

tarafların bir arada çalışmaya devam edebilmesi için tarafların makul bir noktada buluşturulması önemli görülmektedir.⁷⁹ Yöneticiler kendilerini kuralların koyucu ve uygulayıcısı olarak da konumlayabilmektedirler. Yasal yetkiyi kullanmayı ve normu hatırlatmayı tercih edebilmekte, katı uyarılarda bulunabilmektedir. Ya da kaçınma stratejisi ile birlikte yok sayma, sabretme, zamana yayma gibi yöntemleri kullanarak, olaylara kayıtsız kalmayı tercih edebilmektedir.⁸⁰ Diğer yandan çatışma yönetiminde; bütünleştirme, ödün verme ve uzlaştırma stratejilerinin ilişkileri pozitif yönlü etkilediği değerlendirilmektedir. Hükmetme ve kaçınma stratejileri ise olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir.⁸¹ Tümleştirme, ödün verme ve kaçınma stratejilerinde öğretmenler olumsuz etkilenmezken, hükmetmenin öğretmenlerin iş tatminini azalttığı, uzlaştırmanın ise iş tatminini artırdığı bulgulanmıştır.⁸²

2.4. Yöneticilerin Seçimi

Okul yöneticiliğinin tercihinde üst yöneticiler, okul müdürü ve meslektaş önerisi/teşviki, zorlama, yönetimin olumsuz tutumlarının müdür olmaya zorlaması gibi kodlar öne çıkmaktadır.⁸³ Bu kodların dışsal kaynaklı ve motive ediciliğinin düşüklüğü dikkat çekmektedir. Literatürde içsel motive edicilerin önemine vurgu yapılmaktadır.⁸⁴ Bu anlamda faydalı olabilme, çalışmayı sevmeye, yönetme ve bağımsız çalışma imkânı, görevde yükselme, tecrübe kazanma ve gelişim sağlama, yöneticiliği cazip kılmaktadır.⁸⁵ Diğer yandan mevcut yöneticilerin yönetimde oldukları için mutluluk, sorumluluk ve sevgi gibi olumlu duygular yaşadıkları da belirlenmiştir.⁸⁶

Eğitim sisteminin başarısı, eğitim yöneticisinin eğitimi, hakkaniyetli seçimi ve ona elverişli koşulların sağlanmasıyla elde edilebilecek bir durumdur.⁸⁷ Karşılaşılan sorunlar alanında üzerinde en çok durulan husus yönetici seçme ve görevlendirme sistemidir. Öncelikli olarak çözülmesi gereken bir alan olarak vurgulanmaktadır.⁸⁸ Görevlendirme, yer değiştirme ve görevden alınmaya ilişkin çıkarılan yönetmelik ve yönetmelik değişikliklerinin varlığı bu alanda standardın oluşturulmadığının ve net kararlar alınamadığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.⁸⁹ Seçim en tartışmalı ve sık değişiklik gösteren konulardan biridir. Bu ise bütün odağı seçme konusunda toplamakta yetiştirme konusu ise geri planda kalmaktadır. Oysaki seçme ve yetiştirme modeliyle sistemden beklentilerin karşılanması zaruri görünmektedir.⁹⁰ Meslekte öğretmenlik esastır anlayışı yöneticilerin seçim ve görevlendirilmelerinde başat faktör olduğu için okul yöneticilerinin deneme yanılma yöntemi ile yetiştikleri değerlendirilmektedir.⁹¹

⁷⁹ Osman Eyri, “Okullarda Yaşanan Çatışmalarda Yöneticilerin Kullandıkları Çatışma Yönetimi Stratejileri Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi* 1/1 (2023), 44-59, 53; Ersay Özkara - Binalı Tunç, “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetim Stratejileri ile Okul Kültürü Arasındaki İlişkinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 53/3 (2020), 1023-1050, 1040.

⁸⁰ Eyri, “Okullarda Yaşanan Çatışmalarda Yöneticilerin Kullandıkları Çatışma Yönetimi Stratejileri Üzerine Bir İnceleme”, 55.

⁸¹ Özkara - Tunç, “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetim Stratejileri ile Okul Kültürü Arasındaki İlişkinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi”, 1041.

⁸² Güleçöl vd., “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetimi Tartzının Öğretmenlerin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi”, 75.

⁸³ Ender Kazak, “Öğretmenlerin Okul Yöneticiliğini Tercih Etme Nedenleri”, *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi* 9/1 (2021), 59-73, 69.

⁸⁴ Özge Öztekin Bayır - Ayşe Dönmez, “Türkiye’de Kadın Okul Müdürü Olmak”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 26/1 (2020), 163-202, 197.

⁸⁵ Canlı - Sindi, “Okul Müdürlerinin İş Doyumu: Nitel Bir Çalışma”, 83.

⁸⁶ Sarpkaya, “Okul Müdürü Olmanın Anlamı Üzerine Bir Olgubilim Çalışması”, 1812.

⁸⁷ İlhan Duman, “Kamu Okullarına Okul Müdürü Atama Mevzuatlarının Tarihsel İncelemesi”, *Premium E-Journal of Social Sciences* 5/12 (2021), 134-144, 143.

⁸⁸ Can, “Okul Yönetiminin Sorunları: Okul Müdürlerinin Değerlendirmeleri”, 423.

⁸⁹ Duman, “Kamu Okullarına Okul Müdürü Atama Mevzuatlarının Tarihsel İncelemesi”, 143.

⁹⁰ Mehmet Baki Öztürk - Murat Akkuş, “Japonya, Güney Kore, Singapur ve Türkiye’de Okul Yöneticilerinin Seçilmesi ve Yetiştirilmesi”, *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 7/1 (2020), 65-79, 76.

⁹¹ Kaya, “Okul Müdürü Kavramına Yönelik Algıların Analizi: Bir Katılımcı Sözlük Fenomeni Ekşi Sözlük Örneği”, 77.

Görevlendirmede liyakatin aranmaması, meslekleşmenin sağlanamaması, seçimde gerçekçi ölçütlerin ve tutarlı politikaların olmaması yönetici atamadaki karşılaşılan sorunlardan öne çıkanlar olarak belirtilmektedir.⁹² Bu yönüyle yönetici seçiminde belli ölçütlerin olmaması yöneticiliği tartışmalı ve politik bir konumda bırakmaktadır.⁹³ Yönetmeliklerin sürekli değiştirilmesi istikrarın sağlanmasında önemli bir sorun alanı olarak görülmektedir.⁹⁴ Okul yöneticiliğinde hizmet öncesi ve sonrasında göreve ilişkin eğitimlerin yetersizliği de vurgulanan hususlardandır.⁹⁵

Okul yöneticiliğinin ayrı bir meslek olarak tanınması vurgusu yapılmaktadır.⁹⁶ Yönetici seçme, yetiştirme ve atama sisteminin liyakat ve uzmanlık temelinde ele alınması, siyasi ve ideolojik etkilerden uzak, uzun vadeli bir devlet politikası olarak yapılandırılması, yetki ve sorumluluk dengesi ve yetiştirilmelerine önem verilmesi hususları öne çıkarılmaktadır.⁹⁷ Seçim ve atamada liyakat ve deneyimin yanında objektif bir ölçme sisteminin kullanılması önem arz edecektir.⁹⁸ Tecrübeye sistem içinde önemli bir faktör olarak yer verilmesi de gerekli görünmektedir.⁹⁹

2.5. Yapılması Gerekenler

Yetenekli öğretmenleri mesleğe çekmek, görevin gerektirdiği yeterlikleri kazandırmak, özlük haklarını yükseltmek, karşılaştığı güçlükler karşısında motive etmek, meslekten ayrılmaya önlem almak okul yöneticiliği ile ilgili genel bir strateji olarak dünyada hâkim paradigmalardır.¹⁰⁰ Meslek olarak kabulü, hizmet öncesi ve sonrasında eğitimlerin verilmesi, iletişim-problem ve karar alma konularında yetkinleştirme, tecrübenin önemsinmesi, müdür yardımcısı olmadan müdür olunmaması ve öğretim liderliği biçimiyle bir takım düzenlemelere ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.¹⁰¹ Ayrıca okul yöneticileri için mevzuat, etik vb. konularda düzenli eğitimler, iş yükünü azaltıcı uygulamalar, yönetici, öğretmen ve veliler için iletişim seminerleri, teşvik edici mali politikalar, üst kurumlar ile kolay ve ulaşılabilir iletişim kanalları, yönetici akademisi, profesyonelleşme, sınav ve liyakate dayalı atama hususları öne çıkarılmaktadır.¹⁰² Okul müdürlerinin birbirlerinden öğrenmelerine imkân veren bilgi, beceri ve tutum paylaşımlarına gereksinim duyulduğu belirtilmektedir.¹⁰³ Bu anlamda okul yöneticilerinin yayınlar, toplantılar, kaynak kişiler ve akademik çalışmalar gibi mesleki gelişimlerinde başvurdukları kaynak çeşitliliği önemli görünmektedir.¹⁰⁴

⁹² Üstün - Gürlek, “Okul Müdürlerine Göre Okul Yöneticisi Atamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Olası Çözüm Önerileri”, 629.

⁹³ İdris Şahin vd., “Okul Yöneticilerinin Atanmasında Kaotik Dönem ve Etkileri”, *İlköğretim Online* 16/3 (2017), 1007-1021, 1019.

⁹⁴ Necdet Konan, “Okul Müdürü Görevlendirmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 36/1 (2017), 147-160, 154.

⁹⁵ Öztürk - Akkuş, “Japonya, Güney Kore, Singapur ve Türkiye’de Okul Yöneticilerinin Seçilmesi ve Yetiştirilmesi”, 75.

⁹⁶ Münir Şahin, “Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Okul Yöneticisi Eğitimi ve Atama Süreçlerine İlişkin Bir Çalışma”, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi* 5/12 (2022), 1829-1854, 1849.

⁹⁷ Can, “Okul Yönetiminin Sorunları: Okul Müdürlerinin Değerlendirmeleri”, 427.

⁹⁸ Engin Yiğit vd., “Okul İdarecilerinin Bakış Açısı ile Okul Yöneticiliği”, *Ulusal Eğitim Dergisi* 3/5 (2023), 742-756, 753.

⁹⁹ Yusuf Gezer, “Okul Müdürlerinin Yöneticilikte Profesyonelleşmeye İlişkin Görüşleri”, *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi* 3/1 (2021), 60-73, 69.

¹⁰⁰ Kazak, “Öğretmenlerin Okul Yöneticiliğini Tercih Etme Nedenleri”, 70.

¹⁰¹ Ali Balcı, “Okul Yöneticiliğinin Meslekleşmesi”, *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 4/2 (2021), 62-78, 75.

¹⁰² Ferit Özkaya, “Okul Etkililiğinin Önündeki Engellere İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri”, *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi* 9/1 (2021), 119-144, 139.

¹⁰³ Neşe Aşkar - Şakir Çankır, “Temel Eğitim Okulları Müdürlerinin Sergiledikleri Özgeci Davranışlar ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki”, *Trakya Eğitim Dergisi* 11/2 (2021), 1087-1104, 1101.

¹⁰⁴ Soner Polat vd., “Okul Yöneticilerinin Kendi Mesleki Gelişimleri ve Okulu Geliştirmeye Yönelik Liderlik Davranışlarına İlişkin Görüşleri”, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 6/1 (2018), 205-224, 217.

Sonuç

Çalışmada imam hatip okulu ve okul yöneticisi bileşenleri üzerinde durulmuştur. İmam hatip okulu profili için; siyasi ve ideolojik yaklaşımlar, kimlik, fonksiyon, akademik başarı, tercih, memnuniyet ve meslek dersleri gibi bu kuruma münhasır özellikler tespit edilmiştir. Bu, okul yöneticisi için imam hatip okullarına yönelik bir perspektif oluşturma gayreti olarak okunabilir. Diğer yandan eğitim yönetimi literatürü incelenerek, okul yöneticileri ile ilgili; mevcut durum, etkililik, iletişim, çatışma yönetimi, seçim ve yapılması gerekenler başlıkları belirlenmiştir. Bu ise ikinci kısma; okul yöneticisi profiline karşılık gelmektedir. Her iki bileşen için de olumlu ya da olumsuz özellikler öne çıkarılmadan, bulgulardan hareketle imam hatip okulu müdürü nasıl olmalıdır sorusuna cevap oluşturulmaya çalışılmıştır.

İmam hatip okullarıyla ilgili olarak öne çıkan özelliklerden hareket edildiğinde yöneticinin siyasi ve ideolojik tartışmalara girmeden okulun eğitim yönüne odaklanması ilk adım olarak düşünülebilir. Genel kitleden ayrışmasa bile kendine has kimlik özellikleriyle imam hatip okulu öğrencilerinin tanınması gerekecektir. Bu okulların meslek, din eğitimi ve yükseköğretim başlığında üçlü bir fonksiyonu bulunmaktadır. Mesleğe hazırlığın daha geride kaldığı, akademik başarının ise öncelendiği bir yapıyla karşılaşmak olasıdır. İmam hatip okullarını diğer okul türlerinden ayıran özelliği fonksiyonudur. Bu durum üç alana yönelik çalışmanın yönetimi anlamına gelmektedir. Veli ya da kendi tercihiyle gelen öğrencilerin varlığına göre tedbirler de geliştirmek gerekecektir. Öğrencinin bu okulu tercih nedenini dikkate alan bir yaklaşım geliştirilmeli, varsa memnuniyetsizliği bunu izaleye yönelik tedbirler alınmalıdır. Okula yönelik memnuniyet oranlarının artırılmaya çalışılması önemli görünmektedir. Meslek dersleri ve öğretmenlerine ilişkin geliştirilmesi gereken öğretim liderliği kapsamında tedbirlere de ihtiyaç vardır.

Okul yöneticisi profili kapsamında öne çıkan özelliklerden hareket edildiğinde ise okul yöneticiliği ile ilgili, toplumdaki olumsuz algının varlığı dikkat çekmektedir. Bu durum öğrenci ve öğretmen bakış açısıyla imam hatip okulları için de görece doğruluk taşımaktadır. Söz konusu algının imam hatip okulları açısından ilk aşamada nötrleştirilmesi gerektiğinden hareket edilebilir. Yönetmenin verdiği soğukluğun aşılabilmesi güç görünmektedir. Vaki bu yönde de olsa olumlu izlenimler ve iyileştirmeler için yöneticinin stratejiler geliştirmesi, eğitim kurumunda yapılabilecek tüm icraatların başlangıcını oluşturmaktadır.

Yöneticiler kendilerini birçok alanda yetkin görmelerine karşın özellikle öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçlarıyla karşılaştırıldığında bu yetkinliğin mahiyeti de sorgulanabilmektedir. Öğretmenler farklı konularda değişen görüşlerle birlikte genel olarak okul yöneticilerini yetkin görmemektedirler. Bu durum imam hatip okulları için de görece geçerlidir. Öğretmen görüşlerindeki olumsuz nitelermeler dikkate alındığında, imam hatip okulu yöneticileri; yönetim süreçlerini zafiyete uğratmadan, öğretmenler başta olmak üzere veli ve öğrencilerin görüş, öneri ve eleştirilerini dikkate almalıdır. Kabulü zor olsa bile kişisel zafiyetlerin, zayıf ya da başarısız yönlerin varlığını kabul etmeli, buna uygun mesleki gelişim imkânlarını kullanmalıdır. Mesleki gelişimde; liderlik, iletişim ve çatışma yönetimi gibi konuları öncelikli olarak gündemine almalıdır. Bu bağlamda okul yöneticileri, otokontrol mekanizmaları oluşturarak sorumluluklarını üstlenebilmeli; sistem, üst yöneticiler, öğretmen, veli ya da öğrenciye olumsuzlukların mal edilmesi kolaycılığına kendilerini kaptırmamalıdır. Yöneticilerin, olumsuzlukların bertarafı için taraflarla imkânlar ölçüsünde iş birliğinde hareket etmesi de gerekmektedir.

Literatürden hareketle etkili bir okul yöneticisinin ortak özelliklerini; yönetimde yetkin, iletişimi güçlü, sorun çözen, vizyon ve motivasyon sahibi bir lider olarak tanımlamak olasıdır. Paydaşların da belirttiği gibi yetkisini kullanması fakat bunu hissettirmeden yapması önemlidir. Özellikle liyakat, adalet, dürüstlük, sabır ve hoşgörü gibi alanda da öne çıkan değerlerin kayıtsız şartsız benimsenmesi gerekmektedir.

21. yy. becerileri kapsamında sıklıkla vurgulanan dijital becerilerin okul yöneticilerine yönelik yetkinliklerde sınırlı düzeyde konu edilmesi dikkat çekmektedir. Teknolojinin yönetim süreçlerinde kullanımına yönelik farkındalıkta eksiklikler söz konusudur. Gelecek öngörüldüğünde teknolojinin hayatın her alanındaki varlığı hissedilmeden bu alana da hazırlıklı olmak gerekecektir. Özellikle planlama, karar verme, örgütlenme ve denetim gibi yönetim süreçlerinde teknolojinin etkin kullanımına ihtiyaç duyulacaktır.

İmam hatip okulu yöneticisinin en önemli yeterliği ne olmalıdır sorusuna verilebilecek cevap, bu araştırma kapsamında iletişim ve çatışma yönetimidir denilebilir. Çoklu görevleri olsa bile bir okul

yöneticisi üst yönetici, öğretmen, personel, öğrenci ve veli gibi birçok tarafla iş birliğinde eğitim sürecini yönetmek durumundadır. Bu kaçınılmaz olarak iletişimi merkezi bir kavram durumuna getirmektedir. Veli profili düşünüldüğünde toplumun neredeyse tüm kesimleriyle muhatap olması; siyasi, ekonomik, dini vb. tüm gruplarla karşılaşmasını olası kılmaktadır. Bu; kişilik, beklenti, önem gibi birçok farklılıklar barındıran geniş bir aralıktaki insanların, eğitim ve öğrenci odağında okul müdürü ile iletişime geçmesi anlamına gelmektedir. Bu kadar çeşitliliğin olduğu yerde ise birçok farklı nedenden kaynaklanan çatışmaların varlığı muhtemeldir. Dolayısıyla okul yöneticisi çatışmalara yönelik oldukça donanımlı olmalıdır. Çatışmalar, yöneticinin sadece uzlaşma ile üstesinden gelebileceği bir alan durumunda değildir. Bu bağlamda tarafların yüksek yararı gereğince yeri ve zamanında; bütünleştirme, uzlaşma ve ödün verme stratejileri tercih edilmeli, hükmetme ve kaçınma stratejileri ise kullanılmamalıdır.

Okul yöneticisinin kendini kişisel ve mesleki alanda geliştirmek için bireysel gayret göstermesi de gerekmektedir. Aksi durumda her şeyin deneme yanılma yöntemiyle öğrenildiği, yıpranılan ve yıpratılan, etkililik ve verimliliğin olmadığı bir sonuçla karşılaşmak muhtemeldir. Yöneticinin içsel motive edicilerden hareketle; faydalı olma, çalışkanlık, gelişim ve yönetme gibi alanlara ilgisi olan öğretmenleri okul yöneticiliği için teşvik etmesi de beklenmektedir.

Alanda yönetici yeterliklerinden iletişim ve çatışma yönetiminden sonra ağırlığı, yöneticilerin seçimi meselesi oluşturmaktadır. Seçim sonrası eğitimler, meslekleşme gibi konular da gündeme getirilmektedir. Mevcut durumda önem bakımından yöneticilerin seçimi, onların yetiştirilmesi konusunu geride bırakmaktadır. Oysaki eğitim yönetiminde, seçime ilişkin tüm süreçlerin liyakate göre kurgulanarak yöneticilerin mesleki ve kişisel gelişimlerinin odakta yer aldığı yaklaşım öne çıkarılmaktadır. Diğer yandan okul yöneticiliğinde meslekleşme de gelişimin sacayaklarından biri olarak gösterilmektedir.

Kaynakça

- Acar, Ali Kemal. "Tecrübe, Paradigma ve Gelecek Öngörülerini ile Bir İmam Hatip Okulu Tasavvur Etmek". *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 6/2 (2023), 566-587.
- Akcakoca, Adnan - Bilgin, Kamil Ufuk. "Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri ve Öğretmen Performansı". *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2016), 1-23.
- Alanoğlu, Müslüm - Demirtaş, Zülfü. "Bürokratik Okul Yapısı ile Müdür Yönetim Tarzları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 48 (2020), 199-213.
- Armağan, Yasir vd. "Okul Müdürü ve İnsani İlişkiler". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 26 (2020), 1-58.
- Arslan, Duygu - Kazak, Ender. "Okul Yöneticileri ile Öğretmenler Arasında Yaşanan Çatışmaların Nedenleri". *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi* 10 (2022), 130-145.
- Aslan, Osman vd. "Liselerde Okuyan Öğrencilerin Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algıları". *Bilim Armonisi* 1/1 (2018), 11-17.
- Aşkar, Neşe - Çinkır, Şakir. "Temel Eğitim Okulları Müdürlerinin Sergiledikleri Özgeci Davranışlar ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki". *Trakya Eğitim Dergisi* 11/2 (2021), 1087-1104.
- Aşlamacı, İbrahim. "İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma". *Turkish Studies* 12/10 (2017), 49-80.
- Atış, Davut - Dilbaz, Engin. "Okul Yöneticilerinin Yönetim Becerilerinin Etkili Okul Bağlamında Değerlendirilmesi". *Anadolu Journal of Education Sciences International* 12/2 (2022), 442-467.
- Ay, Mustafa Fatih - Pingov, Nimet Züleyha. "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim Dersine Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi". *Hittit İlahiyat Dergisi* 21/1 (2022), 105-132.
- Ay, Sena. *Velilere Göre İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitimi (İstanbul Örneği)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Aydeniz, Arif. "Özel Yetenekli Öğrencilerin Okul Müdürü Kavramına Yönelik Metaforik Algıları". *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi* 5/1 (2022), 20-33.
- Aydın, Bahri vd. "İlk Defa Görevlendirilen Okul Müdürlerinin Karşılaştıkları Sorunlar". *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/2 (2020), 1194-1205.
- Balcı, Ali. "Okul Yöneticiliğinin Meslekleşmesi". *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 4/2 (2021), 62-78.
- Baltacı, Ali. "İmam-Hatip Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Sorunlarının Analizi ve Çözüm Önerileri". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 52/2 (2019), 241-264.
- Batar, Yusuf. "İmam Hatip Lisesinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin Öğrencilerin Beklenti ve Sorunlarına İlişkin Tespitleri". *Mesned: İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 10/2 (2019), 381-423.
- Bayır, Özge Öztekin - Dönmez, Ayşe. "Türkiye'de Kadın Okul Müdürü Olmak". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 26/1 (2020), 163-202.
- Can, Ertuğ. "Okul Yönetiminin Sorunları: Okul Müdürlerinin Değerlendirmeleri". *Yaşadıkça Eğitim* 36/2 (2022), 402-433.
- Canlı, Suzan - Sindi, Şevket. "Okul Müdürlerinin İş Doyumu: Nitel Bir Çalışma". *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19 (2021), 69-88.
- Ceylan, Şerife. "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça Dersine Karşı İlgilerinin İncelenmesi". *Talim* 6/2 (2022), 136-146.
- Çakır, Sinem - Çakır, Sezai. "Okullardaki Yönetici ve Öğretmenlerin Kriz Durumları ve Krizi Yönetme Becerilerine Yönelik Görüşleri". *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi* 75 (2022), 837-849.

- Çalışkanoğlu, Şahin. *İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Sorun ve Beklentileri (Çorum Örneği)*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Çelik, Kazım - Tosun, Ali. “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetim Stilleri ile Örgütsel Sağlık Arasındaki İlişki”. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 9/1 (2019), 99-121.
- Çevik, Mehmet Nezir - Cemaloğlu, Necati. “Eğitim Örgütü Yöneticilerinin Yönetişime İlişkin Algıları”. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 28/4 (2020), 1620-1628.
- Çınar, Fatih. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/2 (2015), 235-282.
- Çoban, Muhammed Furkan. *İmam Hatip Liseleri Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Mesleğe Adanmışlık ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi (Balıkesir Örneği)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Duman, İlhan. “Kamu Okullarına Okul Müdürü Atama Mevzuatlarının Tarihsel İncelemesi”. *Premium E-Journal of Social Sciences* 5/12 (2021), 134-144.
- Duran, Ali - Cemaloğlu, Necati. “Başarılı Okul Müdürü Kimliği Üzerine Fenomenolojik Bir Analiz: Alandan Sesler”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/1 (2020), 12-39.
- Dülger, İlknur - Dülger, Şerafettin. “Okul Müdürlerinin Görüşlerine Göre Okullarda Karşılaşılan Çatışmalar ve Çözüm Yöntemlerinin İncelenmesi”. *Ulusal Eğitim Dergisi* 2/2 (2022), 444-466.
- Elekoğlu, Fatih - Demirdağ, Seyithan. “Okul Müdürlerinin 21. Yüzyıl Becerileri, İletişim Becerileri ve Liderlik Stillerinin Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi”. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi* 8 (2020), 101-117.
- Erçetin, Şefika Şule - Açıkalın, Şuay Nihan. “İmam Hatip Okulu Yöneticilerinin Liderlik Yeterlikleri”. *Eskişeyni* 45 (2021), 819-841.
- Eyri, Osman. “Okullarda Yaşanan Çatışmalarda Yöneticilerin Kullandıkları Çatışma Yönetimi Stratejileri Üzerine Bir İnceleme”. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi* 1/1 (2023), 44-59.
- Furat, Ayşe Zişan. “2002 Sonrası Türkiye’yi Tanımak/Tanımlamak: Batı Akademisinde İmam Hatip Lisesi Algısı”. *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*. ed. İlhan Erdem vd. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017, 99-115.
- Genç, Muhammet Fatih. “2023 ve 2071 Türkiye’sinde İmam Hatip Liseleri”. *Eğitime Bakış* 35 (2015), 19-24.
- Genç, Muhammet Fatih. “İmam Hatip Okulları ve İlahiyat Fakülteleri Örneğinde Din Eğitiminde Kalite Sorunu”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (2018), 145-166.
- Gezer, Yusuf. “Okul Müdürlerinin Yöneticilikte Profesyonelleşmeye İlişkin Görüşleri”. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi* 3/1 (2021), 60-73.
- Güleçol, Salih vd. “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetimi Tarzının Öğretmenlerin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi”. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences* 9/2 (2023), 70-76.
- İlbasan, Haydar. “Okul Müdürlerinin Örgütsel Stres Kaynakları”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 13/1 (2023), 239-256.
- İlhan, Hafize - Çelebi, Nurhayat. “Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranışları ile Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıklarının İlişkisi”. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama* 12/23 (2021), 201-223.
- Kahraman, Ümit. “Okul Müdürlerinin Kayırmacılık Davranışları”. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi* 6/3 (2020), 90-106.

- Kalkan, Ümit. “Öğretmen Görüşlerine Göre Proje İmam Hatip Liselerinde Yönetici ve Öğretmen Nitelikleri: Konya Örneği”. *Nüşa* 55 (2022), 117-140.
- Kamburoğlu, Ümmügül Betül. “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Benlik ve Kurum Algıları: “Öteki” Olmadan “İmam Hatipli” Olmak Mümkün mü?”. *100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu*. ed. Recep Kaymakcan vd. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013, 373-389.
- Karaman, Davut. “Yöneticilerine Göre Anadolu İmam Hatip Liselerindeki Program Çeşitliliği ve Proje Okul Uygulamasının Değerlendirilmesi”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 11 (2021), 11-37.
- Karasubaşı, Ömer Alper vd. “Öğrenci ve Mezunlarının Perspektifinden İmam Hatip Liselerinin Değerlendirilmesi”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 18/39 (2020), 65-105.
- Karateke, Tuncay. “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersi Öğretmeni ve İdarecilerine İlişkin Metaforik Algıları”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 23/3 (2019), 1235-1256.
- Karateke, Tuncay. “İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Kız Öğrencilerinin Üniversite Yönelimleri: Elazığ İli Örneği”. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17 (2020), 221-239.
- Karayaman, Saffet. “Okul Yöneticilerini Etik İkilime İten Baskı ve Güç Kaynaklarının Okul Kademelerine Göre İncelenmesi”. *İnsan&İnsan* 27 (2021), 235-253.
- Kasapoğlu, Elif vd. “İmam Hatip Liselerinde Müdür ve Müdür Yardımcılarının Değişim Liderliği Rolüne Yönelik Görüşleri”. *International Academic Social Resources Journal* 8/54 (2023), 3918-3927.
- Kaya, Metin. “Okul Müdürü Kavramına Yönelik Algıların Analizi: Bir Katılımcı Sözlük Fenomeni Ekşi Sözlük Örneği”. *Eurasian Journal of Teacher Education* 1/1 (2020), 70-81.
- Kazak, Ender. “Okul Müdürlerinin Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri”. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 4/2 (2021), 79-96.
- Kazak, Ender. “Öğretmenlerin Okul Yöneticiliğini Tercih Etme Nedenleri”. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi* 9/1 (2021), 59-73.
- Kesgin, Erdal vd. “Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Toksik Liderlik Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 10/3 (2023), 37-48.
- Konan, Necdet. “Okul Müdürü Görevlendirmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 36/1 (2017), 147-160.
- Metin, İbrahim Uğur. “Öğretmen Algılarına Göre Okullarda Örgütsel Adalet, Okul Müdürlerinin Kayırmacılık Davranışı ile Örgütsel Sinizm Düzeyinin İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği”. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi* 8 (2020), 290-302.
- Mücahit, Mustafa. “Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri ve Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği)”. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 41/1 (2017), 73-99.
- Ozan, Mukadder Boydak. “Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Örgütsel Kontrol Mekanizmalarından Güç Stilleri”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum* 8/24 (2019), 503-524.
- Örenç, Hale Sülüş. “Okul Müdürlerinin Yalnızlığı ile Örgütsel Güç Mesafesi Arasındaki İlişki”. *Spor, Eğitim ve Çocuk* 4/1 (2024), 1-31.
- Özkan, Hülya. “Algı ve Gerçek Arasında İmam Hatip Okulları: Medyada İmam Hatip Okullarının Başarısının Ele Alınışı Üzerine Bir İnceleme”. *Talim* 5/4 (2020), 55-70.
- Özkara, Ersay - Tunç, Binali. “Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetim Stratejileri ile Okul Kültürü Arasındaki İlişkinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 53/3 (2020), 1023-1050.
- Özkaya, Ferit. “Okul Etkililiğinin Önündeki Engellere İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri”. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi* 9/1 (2021), 119-144.

- Öztürk, Kurtuluş. “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin İmam Hatip Lisesi Tercih Nedenleri”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 57 (2023), 27-59.
- Öztürk, Mehmet Baki - Akkuş, Murat. “Japonya, Güney Kore, Singapur ve Türkiye’de Okul Yöneticilerinin Seçilmesi ve Yetiştirilmesi”. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 7/1 (2020), 65-79.
- Polat, Soner vd. “Okul Yöneticilerinin Kendi Mesleki Gelişimleri ve Okulu Geliştirmeye Yönelik Liderlik Davranışlarına İlişkin Görüşleri”. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi* 6/1 (2018), 205-224.
- Sali, Esra. *İmam Hatip Liselerindeki Kız Öğrencilerin Sorunları ve Beklentileri (İstanbul-Güngören Örneği)*. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Sandıkçı, Cafer vd. “Okul Müdürlerinin Okul Başarısına Etkisi”. *Uluslararası Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2023), 1-22.
- Sarı, Mustafa. “İmam-Hatip Liselerini Tercih Eden Öğrenci ve Velilerin Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılanma Düzeyi”. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/19 (2021), 98-120.
- Sarpkaya, Pınar Yengin. “Okul Müdürü Olmanın Anlamı Üzerine Bir Olgubilim Çalışması”. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 17/35 (2021), 1785-1822.
- Subaşı, Necdet. “İmam Hatip(l)i Üzerine: Teolojik Birikimin Modern Kaynakları”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 2/6 (2004), 115-132.
- Şahin, İdris vd. “Okul Yöneticilerinin Atanmasında Kaotik Dönem ve Etkileri”. *İlköğretim Online* 16/3 (2017), 1007-1021.
- Şahin, Münir. “Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Okul Yöneticisi Eğitimi ve Atanma Süreçlerine İlişkin Bir Çalışma”. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi* 5/12 (2022), 1829-1854.
- Tarhan, Hümeysra - Karateke, Tuncay. “Proje Anadolu İmam Hatip Liselerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”. *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 12/2 (2021), 481-516.
- Topcu, İhsan - Ersoy, Mustafa. “Eğitim Yönetiminde Teknoloji Kullanımına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri”. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 15/ Özel Sayı (2020), 4930-4955.
- Tosun, Cemal - Selek, Kazım. “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Okullarındaki Kurumsal Kapasiteye Yönelik Değerlendirmelerinin Okul Gelişim Modeli Açısından İncelenmesi”. *Kalemname* 8/15 (2023), 156-188.
- Usta, Mehmet Emin - Boğa, Fevzeddin. “Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri”. *Harran Maarif Dergisi* 6/1 (2021), 18-49.
- Uzundağ, Vehbi - Özmuşul, Mustafa. “Okul Müdürlerinin Karar Verme Süreçleri Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi”. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama* 4/1 (2021), 1-16.
- Üstün, Ahmet - Gürlek, Mustafa. “Okul Müdürlerine Göre Okul Yöneticisi Atamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Olası Çözüm Önerileri”. *International Academic Social Resources Journal* 7/38 (2022), 624-631.
- Yetim, Günnur - Toprakçı, Erdal. “Göreve Yeni Başlayan Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 21/1 (2020), 13-32.
- Yiğit, Engin vd. “Okul İdarecilerinin Bakış Açısı ile Okul Yöneticiliği”. *Ulusal Eğitim Dergisi* 3/5 (2023), 742-756.
- Yirci, Ramazan - Berk, Bünyamin. “Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Etkili Okul Müdürü: Nitel Bir Araştırma”. *Journal of History School* 50 (2021), 570-598.
- Zengin, Mahmut. “Modern Türkiye’de Din ve Eğitim Politikaları Ekseninde İmam Hatip Okulları Üzerine Bir Analiz”. *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*. ed. İlhan Erdem vd. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017, 41-58.